

Махортов Ю. О., Телічко Н.А. Сучасні проблеми пенсійної реформи в Україні / Махортов Ю. О., Телічко // Становлення сучасного українського суспільства: політичні, управлінські, економічні та правові аспекти. Всеукраїнська науково-практична конференція 27 берзня 2015 року Тези доповідей Частина II. Київський національний університет культури і мистецтв, Київ-2015. - С.198-200. - Ю.О. Махортов

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Махортов Юрій Олександрович

д.е.н., професор

Телічко Наталія Александрівна

*к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та банківської справи «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Луганськ
докторант, ННЦ «Інститут аграрної економіки», Київ*

Одним з важливих напрямків діяльності держави в соціальній сфері є формування ефективної системи пенсійного забезпечення, процес створення якої залежить від багатьох факторів. Наприклад таких, як демографічна й економічна ситуація в країні. Крім того, в Україні, як і в усьому світі, існує проблема процесу старіння населення. При цьому існує погроза виникнення в країні розбалансування солідарної системи пенсійного забезпечення, або зменшення розміру пенсій, що значною мірою може вплинути як на стан державного бюджету, так і на економічний розвиток у цілому.

Виходячи з наведеного вище, головним завданням проведення пенсійної реформи в Україні є розв'язок цілого ряду проблем із забезпечення гідного розподілу пенсійних коштів, впровадження й розвитку накопичувального пенсійного забезпечення, стабілізації фінансового стану державного бюджету й ліквідації надмірних розривів у розмірах пенсій із солідарної системи. На жаль, пенсійна система України зазначеним вимогам поки ще не відповідає.

Робота, пов'язана з Пенсійною реформою в Україні почалася ще з 2004 року й триває по сьогоднішній день. Сьогодні в Україні склалася катастрофічна демографічна ситуація коли кількість працюючих людей на кілька сотень тисяч більше пенсіонерів. Такого співвідношення не існує в жодній країні пострадянського простору, Західної Європи та Японії.

У світовій практиці існує три основні способи зміни такого співвідношення:

- розвиток економіки, збільшення кількості працюючих людей, які платять страхові внески в Пенсійний і інші фонди (В Україні їх кількість у цьому випадку збільшиться приблизно на 700-800 тис.);

- збільшення заробітної плати (Можливо тільки за умови економічного росту);

- збільшення пенсійного віку.

Уряд України вже пішов по шляху найменшого опору, тобто підвищення пенсійного віку. У рамках пенсійної реформи були зроблені зміни в законодавстві із приводу збільшення пенсійного віку. Таким чином, можна сказати, що на сьогодні ефективність пенсійної реформи в Україні виявилася нульовою, а збільшення пенсійного віку для жінок з 55 до 60 років ні до чого, крім негативних наслідків, не призвело. Наявність величезного дефіциту ПФ унеможливило введення другого рівня пенсійної системи - впровадження обов'язкової накопичувальної системи пенсійного страхування.

Тому не можна просто копіювати рішень інших країн відносно пенсійної реформи, без урахування власної специфіки. У середньому зараз у країнах СНД громадяни живуть на 11 років менше, ніж громадянин Європейського Союзу. І якщо в розвинених країнах тривалість життя зростає, то в Україні останні 20 років вона тільки падає. Крім цього позначається й пострадянський менталітет громадян, так, 99,9% українців розуміють солідарну систему пенсійного забезпечення як державну допомогу, свого роду заслужену «винагороду» за роботу «на благо країни». Наші громадяни поки що не готові заморожувати власні кошти на тривалі строки. В Україні внески на рік має лише невелика частина населення, а трирічних рахунків практично немає зовсім.

Таким чином, головними факторами, які можуть гарантувати успішність проведеної в Україні пенсійної реформи є ідеологія європейської соціал-демократії з урахуванням пострадянського менталітету місцевого населення, а саме:

- слушний розподіл благ: висока заробітна плата й пенсії;

- солідарність націй: об'єднання інтересів сучасного й наступних поколінь при введенні змін у системі пенсійного забезпечення;
- негайне введення обов'язкового накопичувального рівня пенсійного забезпечення, для розвантаження солідарної системи. При цьому забезпечити паралельне просування всіх трьох рівнів пенсійного забезпечення, через демографічну ситуацію, що склалася в Україні й у світі;
- ліквідація диспропорцій у розмірах пенсій: розмір солідарної пенсії повинен залежати тільки від розміру зарплати й виробничого стажу. Різниця між мінімальною й максимальною пенсією не більше аніж у 4 рази (доплати до пенсій, соціальна допомога з інвалідності, державні виплати за заслуги й т.п. не повинні проводитися за рахунок солідарної системи);
- диверсифікованість системи пенсійного страхування не менш ніж на три рівні забезпечення старості й непрацездатності: мінімально гарантованого, накопичувального й страхового;
- воля можливості вибору громадянами України пенсійної програми й державного або недержавного пенсійного забезпечення;
- посилення інформування населення про процес реформи і її наслідків для держави й населення: головну роль тут необхідно відвести мас-медіа й науці;
- побудова системи гарантування заощадження пенсійних нагромаджень: за рахунок страхування відповідальності компаній з управління активами, які здійснюють керування активами II рівня, створення спеціалізованого фонду гарантування й гарантії держави;
- удосконалення системи адміністрування II рівня системи пенсійного забезпечення: підвищення рівня кваліфікації фахівців установ, допущених до адміністрування й управління пенсійними активами II й III рівнів;
- розвиток фондового ринка в Україні: для розширення можливостей по розміщенню пенсійних активів і інвестицій у реальний сектор економіки країни;
- уведення Соціального Кодексу: для уніфікації всіх законів, які регламентують соціальну сферу українського суспільства (і пенсійне

забезпечення, і соціальну допомогу (субсидії, пільги, одноразові виплати і т.п.);

- розв'язання проблеми дефіциту базової державної солідарної системи пенсійного забезпечення економічними, а не адміністративними методами: насамперед усунення тіньової заробітної плати, підвищення рівня зайнятості населення;
- лібералізація податкової політики: зменшення базису на відрахування податків від бізнесу (сьогодні він становить 37-42%), який прямо залежить від фонду оплати праці, і відповідно гальмує збільшення заробітних плат. Податки на заробітну плату є однією з основних перешкод у реалізації пенсійної реформи.